

4. Měření a rozsah vnitřní migrace v České republice a vybraných evropských zemích

Cílem této kapitoly studie je v první části zejména definice a popis různých způsobů měření migrace a obecných problémů s měřením migrace, dále porovnání míry prostorové mobility domácností v ČR ve srovnání s mírou mobility ve vybraných zemích střední a východní Evropy (SVE) a některých vyspělých zemí OECD. Kapitola rovněž ukazuje výsledky podrobnější analýzy vztahu mezi regionální mírou nezaměstnanosti a mírou (pracovní) migrace v ČR podle výše uvedených teoretických přístupů (konkrétně neoklasického přístupu) k modelování migrace, a to na dostupných datech Českého statistického úřadu (ČSÚ).

4.1 Měření vnitřní migrace

Vnitřní migrace je proces, při němž se lidé stěhují mezi územními celky v rámci jednoho státu či federace. Ačkoliv jsou údaje o této prostorové mobilitě sledovány v téměř každé zemi příslušným statistickým úřadem, naráží mezinárodní srovnání vnitřní migrace na mnohá úskalí. Neexistuje totiž mezinárodní konsensus, který by harmonizoval způsob měření vnitřní migrace. Obtížná srovnatelnost dat pro různé země je také důvodem, proč nebylo napsáno mnoho mezinárodních komparativních studií k této problematice.

Při shromažďování dat pro mezinárodní srovnání se lze setkat s celou řadou problémů, které souvisí s definicí migrace, jejím měřením a sběrem dat. Bell (2003) ve své studii vymezil šest hlavních problémových oblastí:

- *Porušení předpokladů pro reliabilní mezinárodní srovnání v praxi, jako jsou předpoklady stejné rozlohy, stejného geografického profilu, stejné hustoty obyvatel a stejného územního rozdělení ve srovnávaných zemích.* Nejen, že každá země má jinou rozlohu, hustotu obyvatel a geografický profil, ale zásadním problémem pro mezinárodní komparaci je zejména různá velikost územních jednotek, pro které je migrace měřena. Čím má země větší územní jednotky s větším počtem obyvatel, tím nižší by měla být migrace mezi těmito jednotkami.
- *Různé definice migranta.* Definice migranta se v různých zemích liší. Například Austrálie definuje místo bydliště jako místo, kde daná osoba žije šest a více měsíců. Naopak ve Velké Británii a na Novém Zélandu neexistuje podobná definice a místo bydliště je adresa, kde daná osoba aktuálně žije. Pro registry obyvatel je podstatné úředně nahlášené místo bydliště, které se ovšem může lišit od skutečného, a tak různé národní zvyklosti ve vedení těchto záznamů mohou zkreslovat údaje o migraci. Dále existují skupiny obyvatel, které jsou obtížně zařaditelné do skupiny migrantů – například studenti, zaměstnanci armády, vězni, atd. Různé přístupy k zařazení či nezařazení těchto skupin do měření migrace pak také vedou k deformovaným výsledkům.
- *Různé intervaly, během nichž je migrace měřena.* Migrace je většinou sledována v ročních nebo pětiletých intervalech a ne všechny země vedou záznamy o obou proměnných. Například Courgeau (1973) uvádí, že v USA se ročně přestěhuje 20 % bytových domácností, avšak 50 % (a nikoliv 100 %) za 5 let. Je tomu tak proto, že mnohé domácnosti se přestěhují za dané období vícekrát.
- *Časová nekompatibilita měření migrace v různých zemích.* Pokud má být provedeno věrohodné srovnání, pak je nutné, aby data ve všech zemích vypovídala o stejném časovém úseku. Ačkoliv sčítání lidu v zemích, kde jsou censy realizovány, probíhá zpravidla na začátku dekády, konkrétní načasování a frekvence sčítání se v jednotlivých zemích může mírně lišit. Stejný časový úsek navíc neznamená stejný kontext, např. ekonomický cyklus může být ve dvou různých zemích v různých fázích.
- *Různé typy dat, které jsou sbírány.* Vnitřní migrace může být měřena v zásadě dvěma způsoby: počtem stěhování za určitý časový úsek na základě údajů z registrů obyvatelstva nebo porovnáním míst trvalého bydliště při sčítáních lidu. V prvním případě tedy počítáme s počtem migra-

cí²¹ a v druhém případě je obvykle sledován počet lidí (nebo domácností), kteří změnili bydliště v období mezi sčítáními.

- *Různá kvalita dat, kvalita jejich zpracování a jejich různá dostupnost.* Různá kvalita sběru dat či vedení registru, kódování a nahrávání dat také problematizuje mezinárodní srovnání.

Vzhledem k těmto sporným bodům je podle Bella (2003) obtížné už jen srovnání dvou zemí, natož mnohonárodní srovnání. Je tedy nutné přihlížet k níže uvedeným mezinárodním srovnáním s velkou obezřetností. Zpravidla se používá několik metod, jak vypočíst výsledný koeficient migrace pro danou zemi pro účel mezinárodního srovnání. V komparativních studiích (Huber 2005, Rees, Kupiszewski, 1999) jsou používány tři typy ukazatelů migrace.

Hrubá míra migrace je definována jako polovina podílu, kde v čitateli je součet přistěhovalých a vystěhovalých (tj. obrat migrace)²² za regiony (územní jednotky) a ve jmenovateli celkový počet obyvatel ve všech regionech:

$$GF = \frac{1}{2} \left[\frac{\sum_i (M_i + O_i)}{\sum_i POP_i} \right] \quad (1.1)$$

kde M_i (O_i) je počet migrantů přicházejících (odcházejících) do (z) regionu i a POP_i je počet obyvatel v regionu i .

Z předpokladu, že $\sum M_i = \sum O_i$ (tento předpoklad je v případě vnitřní migrace mezi regiony jednoho státu splněn tehdy, jestliže se počítá s celkovým objemem přistěhovalých a vystěhovalých; pak platí, že celkový objem vystěhovalých za všechny regiony se musí rovnat celkovému objemu přistěhovalých za všechny regiony), lze hrubou míru vnitřní migrace vyjádřit jednoduše jako:

$$GF = \frac{\sum_i O_i}{\sum_i POP_i} \quad (1.2)$$

Čistá míra migrace je definována jako polovina podílu, kde v čitateli je součet absolutních hodnot rozdílů počtů imigrantů do regionu a emigrantů z regionu (neboli migračních sald)²³ a ve jmenovateli celkový počet obyvatel ve všech regionech:

$$NF = \frac{1}{2} \left[\frac{\sum_i |M_i - O_i|}{\sum_i POP_i} \right] \quad (1.3)$$

Čistá míra migrace poukazuje na rozdíly mezi regiony, neboli zachycuje pouze ty regiony, kam se více lidí přistěhovalo, než odstěhovalo, nebo odkud se více lidí odstěhovalo, než přistěhovalo. Hodnoty čisté míry migrace jsou zpravidla nižší²⁴ než hodnoty hrubé míry migrace (viz např. níže uvedená tabulka 4), protože čistá míra migrace zachycuje saldo migrujících v úhrnu za všechny regiony vztahené k celkovému počtu obyvatel. Čím větší jsou rozdíly v počtu emigrantů a imigrantů (migrační saldo) za jednotlivé regiony, tím vyšší je hodnota čisté míry migrace. Hrubá míra migrace reflektuje oproti čisté míře migrace obrat migrace (přesněji jednu polovinu) v úhrnu za všechny regiony vztahený k celkovému počtu obyvatel.

Courgeau (1973) přišel v sedmdesátých letech s nápadem vyjádřit migraci indexem, který by překonal (částečně) rozdíly v počtu územních jednotek pro různé státy, ve kterých je migrace měřena. Courgeauovo K lze jednoduše vyjádřit vztahem:

21 Nesleduje se počet lidí, kteří se stěhovali, ale počet stěhování. Jestliže se jeden člověk ve sledovaném období stěhoval vícekrát, jsou zaznamenána všechna jeho stěhování.

22 ČSÚ označuje úhrn přistěhovalých a vystěhovalých za stanovenou územní jednotku za určité období (zpravidla kalendářní rok) jako obrat migrace (stěhování).

23 Migrační saldo je v souladu s metodikou ČSÚ definováno jako rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých.

24 Rozdíl mezi ukazatelem hrubé a čisté míry migrace můžeme demonstrovat na hypotetickém příkladě státu, který má dva regiony (označme první z nich A a druhý B). Předpokládejme, že oba regiony mají 100 obyvatel. Uvažujeme pouze migraci mezi regiony uvnitř státu. Jestliže z regionu A odejde (vystěhuje se) 10 obyvatel do regionu B a současně z regionu B odejde 10 obyvatel do regionu A, pak hrubá míra migrace činí 0,1 (10 %), čistá míra migrace je rovna nule. V situaci, kdy z regionu A odejde (vystěhuje se) 10 osob do regionu B, ale z regionu B nikdo neodejde, pak hrubá míra migrace je rovna 0,05 (5 %), čistá míra migrace je rovna rovněž 0,05 (5 %).

$$K = \frac{\frac{M(n)}{P}}{\log n} \quad (1.4)$$

kde M je počet migrujících (počet přistěhovalých nebo počet vystěhovalých), P počet obyvatel v dané zemi a n představuje počet regionů, pro které je migrace měřena.

4.2 Mezinárodní srovnání úrovně vnitřní migrace

V tabulce 3 jsou uvedeny hodnoty hrubé míry vnitřní migrace pro vybrané členské země EU podle údajů Eurostatu k roku 1999. Jednotlivé země, pro které jsou v databázi Eurostatu k dispozici data o objemu vnitřní migrace, jsou seřazeny sestupně podle hrubé míry vnitřní migrace. Z tabulky je zřejmé, že hrubá míra vnitřní migrace byla mezi vybranými členskými zeměmi EU nejvyšší ve Velké Británii, s těsným odstupem následovalo Dánsko, s výrazným odstupem pak Švédsko, Nizozemsko a Maďarsko. Česká republika byla s hrubou mírou vnitřní migrace ve výši 0,5 % na chvostu uvedených zemí, nižší hodnotu vykazovaly již pouze Slovinsko a Slovensko.

Huber (2005) srovnával vnitřní migraci ve vybraných evropských zemích na začátku a na konci devadesátých let. Pro svou analýzu použil data Eurostatu z let 1992 a 1999. Výsledky jsou uvedeny v tabulce 4. Ze srovnání je patrný významný rozdíl mezi západní Evropou (Dánsko, Velká Británie, Německo, Švéd-

Tabulka 3: Hrubá míra vnitřní migrace ve vybraných zemích EU (v %) k roku 1999

Země	Vnitřní migrace – vystěhovalí (NUTS 2)	Průměrný roční počet obyvatel (rok 1999)	Hrubá míra migrace (%)
Velká Británie	2 085 103 ^{a)}	59 500 900	3,50
Dánsko	181 223	5 319 100	3,41
Švédsko	158 457	8 857 900	1,79
Nizozemí	266 662	15 812 100	1,69
Maďarsko	133 122	10 067 500	1,32
Belgie	131 106	10 213 800	1,28
Rumunsko	275 699	22 458 000	1,23
Rakousko	75 517	7 992 300	0,94
Finsko	46 347	5 165 500	0,90
Španělsko	305 048	39 926 300	0,76
Itálie	307 286 ^{b)}	56 921 600	0,54
Estonsko	7 267	1 375 700	0,53
Česká republika	51 217	10 282 800	0,50
Slovinsko	5 881 ^{c)}	1 985 600	0,30
Slovensko	12 052 ^{d)}	5 395 100	0,22
Německo	n.a.	82 100 300	n.a.
Lotyšsko	n.a.	2 390 500	n.a.
Litva	n.a.	3 524 200	n.a.
Polsko	n.a.	38 653 600	n.a.
Bulharsko	n.a.	8 211 000	n.a.

Poznámka: Eurostat sleduje a zveřejňuje data o vnitřní migraci pouze mezi NUTS 2 (oblasti), ale do těchto údajů nezahrnuje migraci v rámci těchto celků (tj. objem vnitřní migrace mezi kraji a okresy v rámci jedné oblasti). Hrubá míra migrace byla vypočtena podle výše uvedeného rovnice (1.2). V databázi Eurostatu se nejnovější údaje o objemu vnitřní migrace za staré členské země EU vztahují ponejvíce k roku 1999, proto i údaje uvedené v tabulce se vztahují k tomuto roku.

^{a)} Údaj z roku 1998. ^{b)} Údaj z roku 1997. ^{c)} Údaj z roku 2000. ^{d)} Údaj z roku 2000.

Zdroj: Eurostat (http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/general/regio&language=en&product=EU_general_statistics&root=EU_general_statistics), vlastní výpočty.

sko, Nizozemí, Belgie) a zeměmi bývalého východního bloku s výjimkou Maďarska a Rumunska. Země jižní Evropy reprezentované Itálií a Španělskem se podle uvedených hodnot hrubé míry migrace blíží postkomunistickým zemím (s výjimkou již výše zmíněného Maďarska a Rumunska). Za povšimnutí jistě stojí i fakt, že ve všech sledovaných zemích západní Evropy, pro které jsou k dispozici údaje, došlo mezi lety 1992 a 1999 ke zvýšení míry migrace, avšak v bývalých komunistických zemích tomu bylo právě naopak. S ohledem na hodnoty hrubé míry migrace patří Česká republika k zemím s velmi nízkou úrovní migrace. Porovnáme-li však čistou míru migrace v roce 1999 mezi uvedenými zeměmi, Česká republika výrazně převyšovala své postkomunistické sousedy. Ačkoliv je tedy obecně míra migrace českých domácností z pohledu mezinárodního srovnání velmi nízká, vnitřní migrace v ČR začala být v 90. letech velmi specifická, a to zejména výraznější migrací jen do určitých regionů (o čemž vypovídá podstatně vyšší hodnota čisté míry migrace v roce 1999 v porovnání s rokem 1992).

Tabulka 4: Hrubá a čistá míra migrace ve vybraných zemích Evropy (v %)

	Hrubá míra migrace		Čistá míra migrace		Podíl čisté a hrubé migrace ^{a)}	
	1992	1999	1992	1999	1992	1999
Dánsko	3,38	3,41	0,090	0,095	2,66	2,77
Velká Británie	2,70	n.a.	0,132	n.a.	4,88	n.a.
Německo	1,88	n.a.	0,152	n.a.	8,09	n.a.
Švédsko	1,63	1,87	0,095	0,182	5,83	9,75
Nizozemí	1,63	1,69	0,079	0,063	4,85	3,75
Belgie	1,26	1,28	0,123	0,086	9,77	6,73
Rakousko	n.a.	0,93	n.a.	0,054	n.a.	5,79
Itálie	0,54	n.a.	0,097	n.a.	17,94	n.a.
Španělsko	0,53	0,76	0,043	0,099	8,12	12,96
Maďarsko	1,49	1,32	0,094	0,054	6,30	4,11
Rumunsko	n.a.	1,23	n.a.	0,013	n.a.	1,09
Estonsko	0,87	0,53	0,203	0,024	23,24	4,64
Česká republika	0,57	0,50	0,009	0,063	1,64	12,61
Polsko ^{b)}	0,37	0,29	0,053	0,033	14,48	11,20
Slovinsko	n.a.	0,30	n.a.	0,021	n.a.	7,15
Slovensko ^{c)}	n.a.	0,22	n.a.	0,023	n.a.	10,25

Poznámky: Migrace je sledována v Německu a ve Velké Británii pro regiony NUTS 1 (podle klasifikace Eurostatu), v Dánsku, Estonsku a Slovinsku pro regiony NUTS 3 a v ostatních zemích jsou data měřena pro regiony NUTS 2.

^{a)} Podíl čisté míry migrace k hrubé míře migrace. ^{b)} Data pro rok 1992 jsou nahrazena daty z roku 1990. ^{c)} Data pocházejí z roku 2000. n.a. – data nejsou dostupná.

Zdroj: Huber (2005, 20).

Rees a Kupiszewski (1999) porovnávali vnitřní migraci ve vybraných zemích pomocí Courgeauova K (viz tabulka 5) a došli k obdobným výsledkům jako Huber (2005) na základě ukazatele hrubé míry migrace. Výraznější odlišnost byla patrná pouze u Velké Británie, Maďarska a Rumunska, které se po seřazení zemí podle intenzity vnitřní migrace umístily na nižších pozicích než po seřazení uvedených zemí podle hrubé míry migrace. Podle intenzity vnitřní migrace měřené pomocí Courgeauova K lze odlišit tři kompaktnější skupiny zemí. Do první skupiny patří země, jejichž obyvatelé nejvíce migrují (intenzita migrace nad 0,70): skandinávské země (Dánsko, Švédsko, Finsko, Norsko) a Švýcarsko. Další skupinu představují země jako Nizozemí, Francie, Velká Británie a Německo po sjednocení (intenzita migrace 0,69–0,50) a do poslední skupiny zemí s nízkou mírou vnitřní migrace se zařadily vybrané země jižní Evropy (Španělsko, Itálie a Portugalsko) spolu s postkomunistickými zeměmi (Maďarsko, Česká republika, Slovensko, Rumunsko, Polsko).

Tabulka 5: Intenzita vnitřní migrace (Courgeauovo K) ve vybraných evropských zemích a letech

Země	Courgeauovo K	
	osmdesátá léta (rok)	devadesátá léta (rok)
Dánsko	1,21 (1985)	1,15 (1998)
Švédsko	0,69 (1988)	0,74 (1998)
Švýcarsko	0,69 (1984)	0,73 (1996)
Finsko	0,74 (1984)	0,71 (1994), 0,75 (1996)
Norsko	0,71 (1984)	0,71 (1994)
Nizozemí	0,58 (1984)	0,61 (1994)
Francie	0,56 (1982-90)	–
Velká Británie	0,54 (1980-81)	0,52 (1990-91)
Německo	0,21 (1984)	0,47 (1993), 0,51 (1994)
Estonsko	–	0,33 (1995)
Portugalsko	0,41 (1979-81)	0,28 (1989-91)
Maďarsko	0,27 (1984, T)	0,26 (1994, T)
Maďarsko	0,56 (1984, D)	0,20 (1994, D)
Česká republika	0,31 (1984)	0,21 (1994)
Španělsko	0,17 (1988)	0,21 (1994)
Itálie	0,21 (1984)	0,19 (1994)
Slovensko	–	0,18 (1996)
Rumunsko	0,13 (1984)	0,16 (1994)
Polsko	0,24 (1984)	0,15 (1994)

Poznámky: Maďarsko: T – trvalá migrace, D – dočasná migrace.

Zdroj: Rees P., Kupiszewski M. (1999, 22).

Rees a Kupiszewski (1999) uvádí možné důvody rozdílné intenzity migrace v různých zemích. V první skupině jsou zařazeny země, které se vyznačují vysokým příjmem na obyvatele a širokou nabídkou vlastnického a nájemního bydlení. Naproti tomu v zemích, které prošly transformací, snižuje mobilitu buď nedostatek bytů nebo jejich finanční nedostupnost pro mladé domácnosti. V jihoevropských zemích se projevuje význam role tradiční širší rodiny (dospělé děti zůstávají s rodiči mnohem déle než v zemích severní Evropy) a omezené možnosti pro mladé lidi a mladé páry na trhu bydlení. Mezi osmdesátými a devadesátými lety v transformujících se zemích migrace poklesla, zřejmě v souvislosti s ekonomickými dopady transformace, zatímco v Německu po sjednocení migrace významně vzrostla, pravděpodobně v důsledku intenzivní migrace mezi bývalým Východním a Západním Německem.

Migrace v aktivním věku (20–64 let) je přirozeně z velké části pracovně orientovanou migrací (Huber 2005). Podíl migrujících (obrat migrace) v aktivním věku na celkovém počtu migrujících (obratu migrace) byl mírně nižší pro transformující se země (tabulka 6), pohyboval se v těchto zemích od 65 % do 70 % s výjimkou Rumunska (74 %) a Estonska (58 %). Podíl migrantů v aktivním věku v původních členských zemích EU se pohyboval nad hranicí 70 %. Naopak podíl migrujících žen byl v postkomunistických zemích obecně vyšší a překračoval 50 %, tedy ženy se v těchto zemích stěhovaly více než muži. Důvod nižšího podílu migrujících v aktivním věku v nových členských zemích může spočívat v nižší míře pracovně orientované migrace. Vyšší podíl migrujících žen by v souvislosti s nižší mírou migrace za práci mohl vypovídat o větší tendenci mužů zůstat v místě bydliště a udržet si práci a na druhé straně o větší tendenci žen stěhovat se za svými partnery.

Na rozdíl od podílu migrantů v aktivním věku, podíl migrace mezi sousedními regiony (tj. obrat migrace mezi sousedními regiony k celkovému obratu migrace) více vypovídá o migraci, která není motivována pracovními důvody (Huber 2005). Stěhování na krátkou vzdálenost zpravidla není spojováno se změnou pracovního místa a je častěji motivováno hledáním vhodnějšího bydlení, lepších vzdělávacích institucí, lepších životních podmínek, atd. S ohledem na geografické rozdíly a rozdílné administrativní členění se počet sousedních regionů mezi jednotlivými zeměmi liší. Pro účely mezinárodního srovnání

Tabulka 6: Migrace podle pohlaví a věku (v %)

	Podíl migrujících žen		Podíl migrujících v aktivním věku ^{a)}	
	1992	1999	1992	1999
Rakousko	n.a.	47,42	n.a.	74,79
Belgie	50,25	49,81	70,25	70,51
Dánsko	47,88	48,10	74,89	76,78
Španělsko	49,31	48,44	63,97	70,66
Itálie	46,89	n.a.	68,92	n.a.
Nizozemí	49,21	49,18	67,34	71,21
Švédsko	49,70	51,06	68,77	77,76
Velká Británie	51,72	n.a.	63,33	n.a.
Česká republika	n.a.	52,42	n.a.	64,49
Estonsko	52,42	58,21	52,01	57,69
Maďarsko	49,98	53,33	62,8	66,41
Rumunsko	n.a.	56,01	n.a.	74,22
Slovensko ^{b)}	n.a.	55,86	n.a.	n.a.
Slovinsko	n.a.	54,12	n.a.	68,47

Poznámky: Hodnoty vyjadřují procentuální podíl k celkovému počtu migrujících. ^{a)} Aktivní věk – 20 až 64 let.

^{b)} Data za Slovensko pocházejí z roku 2000. n.a. – data nejsou dostupná.

Zdroj: Huber, P. (2005, 21).

je proto v rámci výpočtu míry migrace mezi sousedícími regiony nutno zohlednit počet sousedících regionů v každé zemi. Podíl migrace do sousedních regionů vztažený k podílu sousedních regionů²⁵ se pohybuje pro všechny sledované země od 1,2 po 3,0 (tabulka 7, pátý a šestý sloupec), což svědčí o tom, že podstatná část migrace je tvořena stěhováním na krátkou vzdálenost.

Korelační koeficienty čisté míry meziregionální migrace mezi roky 1992 a 1999 uvedené v posledním sloupci tabulky 7 nesouvisí s podílem migrace do sousedních regionů. Vypovídají o míře shody mezi mírami čisté migrace v jednotlivých regionech sledovaných zemí mezi roky 1992 a 1999. Hodnoty korelačních koeficientů jsou signifikantní pro všechny země, což vypovídá o tom, že migrace není reakcí na přechodné šoky, ale odráží buď vleklé přizpůsobování se stálým výkyvům nebo rozdíly v trajektorii hospodářského růstu mezi regiony (Huber 2005).

Z mezinárodního srovnání vnitřní migrace vyplývá, že Česká republika patří k zemím s nízkou mírou vnitřní migrace. Hrubá míra vnitřní migrace v ČR v roce 1999 činila 0,50 %, přičemž evropský průměr se pohybuje okolo 1,3 %. Srovnáváme-li však evropské země podle čisté míry vnitřní migrace, která vypovídá o růstu regionálních rozdílů, řadí se ČR s 0,063 % k některým západním evropským zemím (Nizozemí, Rakousko). Čistá míra vnitřní migrace se v ČR podílí na hrubé migraci téměř 13 %, což výrazně překračuje evropský průměr – okolo 8 %. Migrace se tedy v ČR koncentruje pouze do určitých regionů a důvod je možno hledat ve výrazných rozdílech v ekonomické výkonnosti českých regionů. Nižší podíl migrujících v aktivním věku spolu s vyšším podílem migrujících žen v postkomunistických zemích pravděpodobně naznačuje nízkou míru pracovně orientované migrace oproti zemím západní Evropy. Z hlediska podílů migrace do sousedních regionů se Česká republika nijak neodlišuje od ostatních evropských zemí. Je v této souvislosti rovněž nutné upozornit na to, že mezinárodní srovnání je velmi obtížné a spolehlivé mezinárodní srovnání není v zásadě vůbec možné. Migrační statistika Českého statistického úřadu vychází z přehlášení místa trvalého bydliště, přičemž je, minimálně v určité věkové kategorii nebo minimálně v určitém časovém horizontu, u nás běžné, že stěhující si nemění dosavadní místo trvalého bydliště.

²⁵ Jestliže v každé zemi existuje $n^*(n-1)$ kombinací párů regionů, do kterých přicházejí a ze kterých odcházejí migranti, a m je počet párů regionů, které spolu sousedí, pak $m/[n^*(n-1)]$ je podíl sousedních regionů.

Tabulka 7: Podíl migrace mezi sousedními regiony a korelace míry migrace mezi roky 1992 a 1999

	Podíl migrace do sousedních regionů ^{a)} (v %)		Podíl sousedních regionů ^{b)} (v %)	Poměr mezi podílem migrace do sousedních regionů a podílem sousedních regionů		Korelace 1992 -1999 ^{c)}
	1992	1999		1992	1999	
Rakousko	n.a.	66,3	23,4	n.a.	2,8	n.a.
Belgie	64,2	66,5	26,7	2,4	2,5	0,79
Dánsko	53,4	52,2	17,3	3,1	3,0	0,84
Německo	53,4	n.a.	19,2	2,8	n.a.	n.a.
Španělsko	36,6	37,5	17,6	2,1	2,1	0,51
Nizozemí	60,8	60	25,8	2,4	2,3	0,92
Itálie	28,7	n.a.	14,5	2,0	n.a.	0,80
Švédsko	48,1	55,9	26,3	1,8	2,1	0,48
Česká republika	63,6	65,2	30,0	2,1	2,2	0,55
Estonsko	71,1	72,6	60,0	1,2	1,2	0,62
Maďarsko	n.a.	77,2	34,4	n.a.	2,2	n.a.
Polsko	58,4	62,3	22,6	2,6	2,8	0,71
Slovinsko	65,8	64,5	37,8	1,7	1,7	0,64

Poznámky: a) Procentuální podíl migrujících (součtu přistěhovalých a vystěhovalých) mezi sousedními regiony k celkovému počtu migrujících (součtu přistěhovalých a vystěhovalých) v jednotlivých zemích v letech 1992 a 1999.

b) Jestliže v každé zemi existuje $n*(n-1)$ kombinací párů regionů, do kterých přicházejí a ze kterých odcházejí migranti, a m je počet párů regionů, které spolu sousedí, pak $m/[n*(n-1)]$ je podíl sousedících regionů. c) Sloupec vyjadřuje korelační koeficient čisté míry migrace (mezi regiony) mezi roky 1992 a 1999.

Zdroj: Huber, P. (2005, 22).

4.3 Podrobnější analýza vnitřní migrace v ČR

Podle údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ)²⁶ činil celkový objem vnitřní migrace (vnitřního stěhování) v ČR v roce 2004 (zahrnující stěhování mezi kraji – NUTS 3, bývalými okresy²⁷ v rámci krajů – NUTS 4 a mezi obcemi v rámci jednotlivých okresů) 216.831 stěhování.²⁸ Z toho z kraje do kraje bylo realizováno 67.679 stěhování (31,2 %), z okresu do okresu „uvnitř“ jednotlivých krajů 37.311 stěhování (17,2 %) a mezi obcemi s rozšířenou působností „uvnitř“ jednotlivých okresů 111.841 stěhování (51,6 %). ČSÚ sleduje u vnitřního stěhování počty vystěhovalých a přistěhovalých za kraje a okresy. Na základě znalosti počtu přistěhovalých a vystěhovalých za jednotlivé územní jednotky (NUTS 2, NUTS 3 a NUTS 4) byla vypočtena hrubá a čistá míra migrace v ČR²⁹ v roce 2004. Uvažujeme-li vnitřní migraci na úrovni okresů (NUTS 4), pak hrubá míra migrace (vypočtená dle vztahu 1.1) v roce 2004 činila 1,03 %, čistá míra migrace (dle vztahu 1.3) 0,124 %. Pokud bychom uvažovali pouze vnitřní migraci na úrovni NUTS 3 (kraje), pak hod-

26 Podle publikace ČSÚ „Pohyb obyvatelstva v ČR za rok 2004“ (tabulka H.11) a údajů poskytnutých ČSÚ.

27 Dále bude s ohledem na snadnější orientaci čtenáře v textu používán pouze pojem okresy.

28 Demografická statistika ČR pokládá za vnitřní stěhování změnu trvalého bydliště přestěhováním z jedné obce do jiné obce v ČR nebo, v případě Prahy, přestěhováním z jednoho urbanistického obvodu do jiného. ČSÚ sleduje počet případů stěhování, nikoliv počet stěhujících se, tj. někteří se v průběhu sledovaného období mohli stěhovat dvakrát nebo vícekrát. Do roku 2004 získával ČSÚ data o stěhování agregací statistických hlášení o stěhování zaslaných vykazující jednotkou (pro občany ČR byla vykazující jednotkou ohlašovna pobytu v obci, do které se občan přistěhoval). Od roku 2005 přebírá ČSÚ údaje o stěhování obyvatelstva z informačního systému evidence obyvatelstva Ministerstva vnitra. Od roku 2005 proto například již nejsou k dispozici informace o důvodech stěhování (viz dále).

29 Při výpočtu hrubé i čisté míry stěhování byla zohledněna pouze stěhování mezi jednotlivými okresy ČR, vnitřní migrace uvnitř okresů ČR (mezi jednotlivými obcemi) nebyla zohledněna. Důvodem je skutečnost, že ČSÚ nezahrnuje do standardních výstupů s údaji o počtu přistěhovalých a vystěhovalých i stěhování mezi obcemi s rozšířenou působností uvnitř okresů.

nota hrubé míry migrace činila 0,66 % a hodnota čisté míry migrace 0,081 %. Hodnoty hrubé a čisté míry migrace pro NUTS 2 (oblasti) srovnatelné s údaji v tabulce 4 činily v roce 2004 0,60 % (hrubá míra migrace) a 0,08 % (čistá míra migrace). Je tedy zřejmé, že v porovnání s rokem 1999 se jak hrubá, tak čistá míra migrace v ČR (pro NUTS 2) zvýšily. V procentuálním vyjádření bylo toto zvýšení výraznější u čisté míry migrace (téměř o 27 %), což indikuje další posílení regionálních nerovností.

ČSÚ rozlišoval (do roku 2004 včetně) u vnitřní migrace i důvody³⁰ stěhování, proto lze konstatovat, že z pracovních důvodů (důvody „změna pracoviště“ a přiblížení k pracovišti“) bylo v roce 2004 realizováno celkem 11.168 stěhování (což je celkový objem³¹ stěhování z pracovních důvodů v ČR), z toho 6.520 (58,4 %) stěhování bylo realizováno z kraje do kraje, 2.096 (18,8 %) stěhování z okresu do okresu „uvnitř“ jednotlivých krajů a 2.522 (22,6 %) stěhování mezi obcemi „uvnitř“ jednotlivých okresů ČR. **Podíl stěhování z pracovních důvodů na celkovém objemu stěhování v ČR v roce 2004 tedy činil 5,2 %.** Na základě znalosti počtu přistěhovalých a vystěhovalých z pracovních důvodů za jednotlivé územní jednotky (NUTS 2, NUTS 3 a NUTS 4) byla vypočtena hrubá a čistá míra migrace z pracovních důvodů v ČR³² v roce 2004. Uvažujeme-li vnitřní migraci z pracovních důvodů na úrovni okresů (NUTS 4), pak hrubá míra migrace (vypočtená dle vztahu 1.1) v roce 2004 činila 0,08 %, čistá míra migrace (dle vztahu 1.3) 0,028 %. Pokud bychom uvažovali pouze vnitřní migraci na úrovni NUTS 3 (kraje), pak hodnota hrubé míry migrace činila 0,06 % a hodnota čisté míry migrace 0,018 %. Hodnoty hrubé a čisté míry migrace z pracovních důvodů pro NUTS 2 (oblasti) činily v roce 2004 0,058 % (hrubá míra migrace) a 0,018 % (čistá míra migrace). Bereme-li v úvahu počet stěhování z pracovních důvodů, bylo by zřejmě vhodnější ve vzorcích pro výpočet hodnot hrubé i čisté míry migrace (vztahy 1.1 a 1.3) použít místo celkového počtu obyvatel³³ v regionech počet obyvatel v produktivním věku (15–64 let). Po přepočtu získáme následující hodnoty hrubé a čisté míry migrace z pracovních důvodů: pro NUTS 4 hrubá míra migrace z pracovních důvodů ve výši 0,12 %, čistá míra migrace 0,04 %, pro NUTS 3 hrubá míra migrace z pracovních důvodů 0,09 %, čistá míra migrace 0,025 % a pro NUTS 2 hrubá míra migrace z pracovních důvodů 0,082 % a čistá míra migrace z pracovních důvodů 0,025 %.

Graf 1 uvádí vývoj hrubé míry migrace (podíl objemu vnitřního stěhování v daném roce a koncového stavu obyvatelstva v daném roce, viz vztah 1.1) v letech 1960–2004 a vývoj hrubé míry migrace z pracovních důvodů (podíl objemu vnitřního stěhování z pracovních důvodů v daném roce a koncového stavu obyvatelstva v daném roce) v letech 1992–2004. V případě celkové míry hrubé migrace (bez rozlišení důvodů) je zřejmý výrazný pokles mezi roky 1991 a 1996, od roku 1996 míra vnitřní migrace mírně roste, ale nedosahuje úrovně počátku 90. let. Hrubá míra migrace z pracovních důvodů do roku 2000 klesala, v letech 2001 a 2002 došlo k mírnému růstu a v posledních dvou letech (2003 a 2004) sledovaného období k opětovnému poklesu hodnot hrubé míry migrace z pracovních důvodů.

Graf 2 zachycuje vývoj hrubé a čisté míry migrace v ČR v letech 1991–2004 zvláště pro stěhování mezi NUTS 3 a zvláště pro stěhování mezi NUTS 4. Stěhování uvnitř okresů ČR (mezi obcemi s rozšířenou působností) nebylo v tomto případě uvažováno (ČSÚ je ve standardních výstupech podle územního členění neuvádí). Z grafu je zřejmé, že hrubá míra migrace (jak za okresy, tak za kraje) do roku 1996 klesala, v období 1997–2000 mírně rostla, v letech 2001 a 2002 rostla výrazněji, v roce 2003 výrazněji poklesla a v roce 2004 byla zhruba na stejné úrovni jako v roce 2003. Čistá míra migrace ve sledovaném období mírně rostla s výjimkou let 1991 a 1992 a roku 2003.

V následující pasáži textu se zaměříme na analýzu vnitřního stěhování (přesněji počtu vystěhovalých)³⁴ z pracovních důvodů. Účelem je potvrdit nebo naopak vyvrátit hypotézu, zda vnitřní stěhování za prací je realizováno převážně v rámci okresů (tj. na „krátkou“ vzdálenost) nebo mezi okresy ČR (tj. na „dlouhou“ vzdálenost) a dále specifikovat základní charakteristiky vystěhovalých osob za období 2001–2004 podle ukazatelů sledovaných ČSÚ (pohlaví, věk, vzdělání, rodinný stav, cílová destinace).

30 Konkrétně jsou to následující důvody: změna pracoviště, přiblížení k pracovišti, učení a studium, zdravotní důvody, sňatek, rozvod, bytové důvody, následování rodinných příslušníků, jiné důvody.

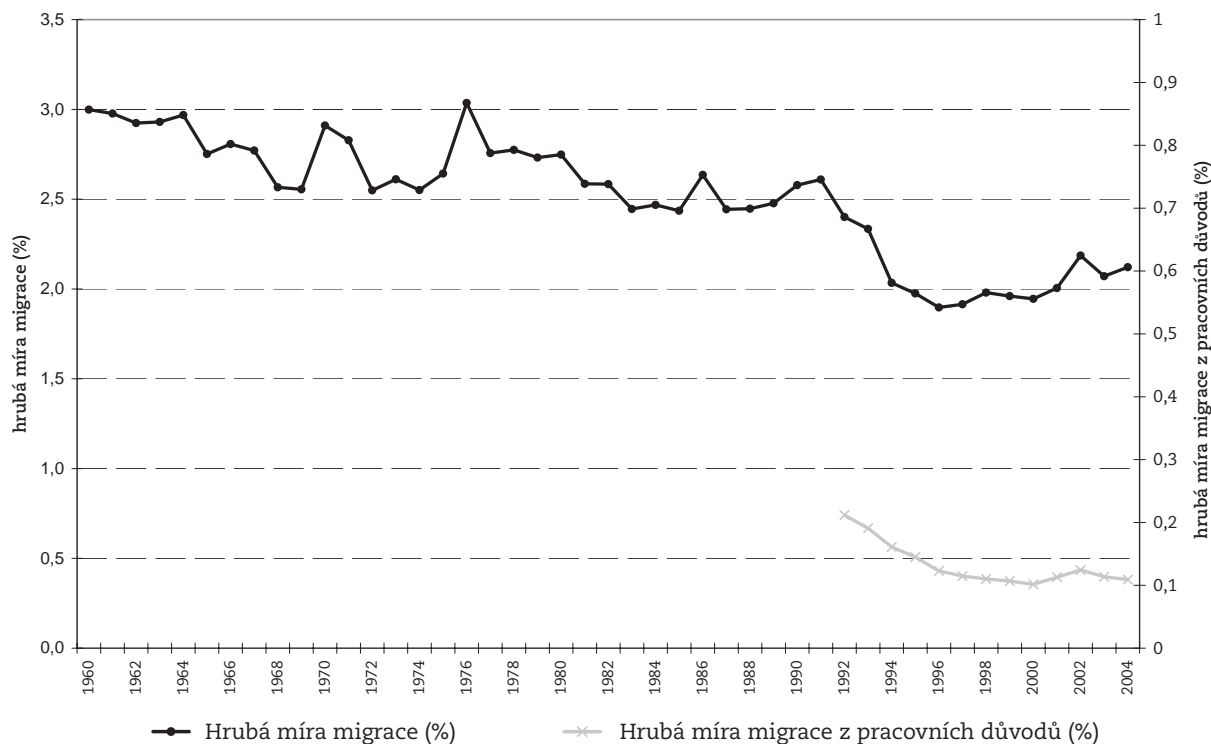
31 Za ČR je podle definice ČSÚ objemem vnitřního stěhování (z pracovních důvodů) součet případů stěhování (z pracovních důvodů) mezi všemi obcemi ČR.

32 Při výpočtu hrubé i čisté míry stěhování byla zohledněna pouze stěhování z pracovních důvodů mezi jednotlivými okresy ČR, vnitřní migrace z pracovních důvodů uvnitř okresů ČR (mezi jednotlivými obcemi) nebyla zohledněna. Důvodem je skutečnost, že ČSÚ nezahrnuje do standardních výstupů s údaji o počtu přistěhovalých a vystěhovalých z pracovních důvodů i stěhování mezi obcemi s rozšířenou působností uvnitř okresů.

33 Ve všech výpočtech byl použit koncový stav obyvatel k 31.12.2004 podle dat ČSÚ.

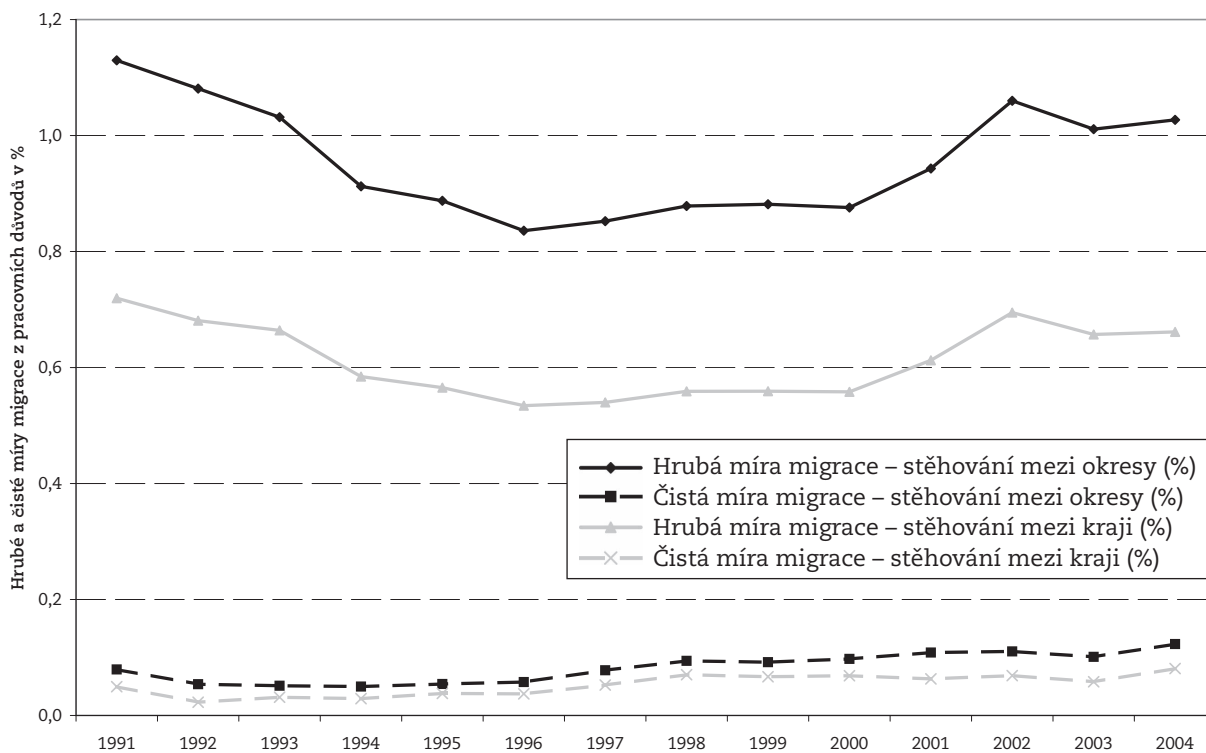
34 V tomto případě uvažujeme celkový objem vnitřního stěhování v ČR, a proto platí, že celkový počet vystěhovalých se musí rovnat celkovému počtu přistěhovalých.

Graf 1: Vývoj celkové hrubé míry migrace a hrubé míry migrace z pracovních důvodů



Zdroj: ČSÚ (Demografická příručka 2004, 9-1 Vnitřní stěhování v České republice podle typů stěhování v letech 1960–2003) a vlastní výpočty.

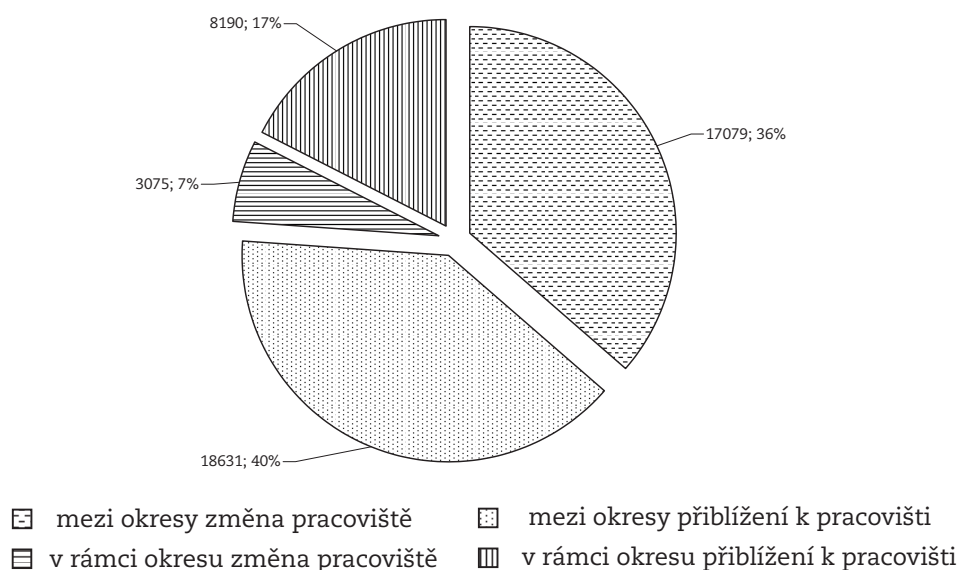
Graf 2: Vývoj celkové hrubé a čisté míry migrace podle územních jednotek (NUTS 3 a NUTS 4)



Zdroj: ČSÚ (Vnitřní stěhování v ČR 1991 až 2004, Demografická ročenka krajů České republiky 1991 až 2005), a vlastní výpočty.

Graf 3 uvádí v absolutním i relativním vyjádření počty stěhování z pracovních důvodů v členění podle zpřesněného důvodu stěhování a podle toho, zda stěhování bylo realizováno v rámci daného okresu nebo mimo okres v úhrnu za roky 2001–2004. Z grafu je zřejmé, že většina stěhování (76 %) z pracovních důvodů byla v uvedeném období realizována mezi okresy, tj. do značné míry se potvrzuje skutečnost uváděná v zahraničních studiích věnovaných migraci, že mobilita vyvolaná pracovními důvody je obvykle spojena se stěhováním na delší vzdálenost.³⁵ Uvažujeme-li všechna realizovaná stěhování z pracovních důvodů (bez ohledu na to, zda se udála v rámci okresu nebo mimo okres), převažujícím motivem stěhování za práci bylo „přiblížení k pracovišti“ (57 %), „změna pracoviště“ byla méně frekventovaná (43 %). Důvod „přiblížení k pracovišti“ byl převažujícím důvodem stěhování zejména u osob stěhujících se v rámci daného okresu (73 %), v případě meziokresních stěhování byly oba důvody, tj. „přiblížení k pracovišti“ a „změna pracoviště“, víceméně vyrovnané (52 % a 48 %).

Graf 3: Absolutní a relativní počty vystěhovalých z pracovních důvodů podle důvodu stěhování a destinace v úhrnu za období 2001 – 2004



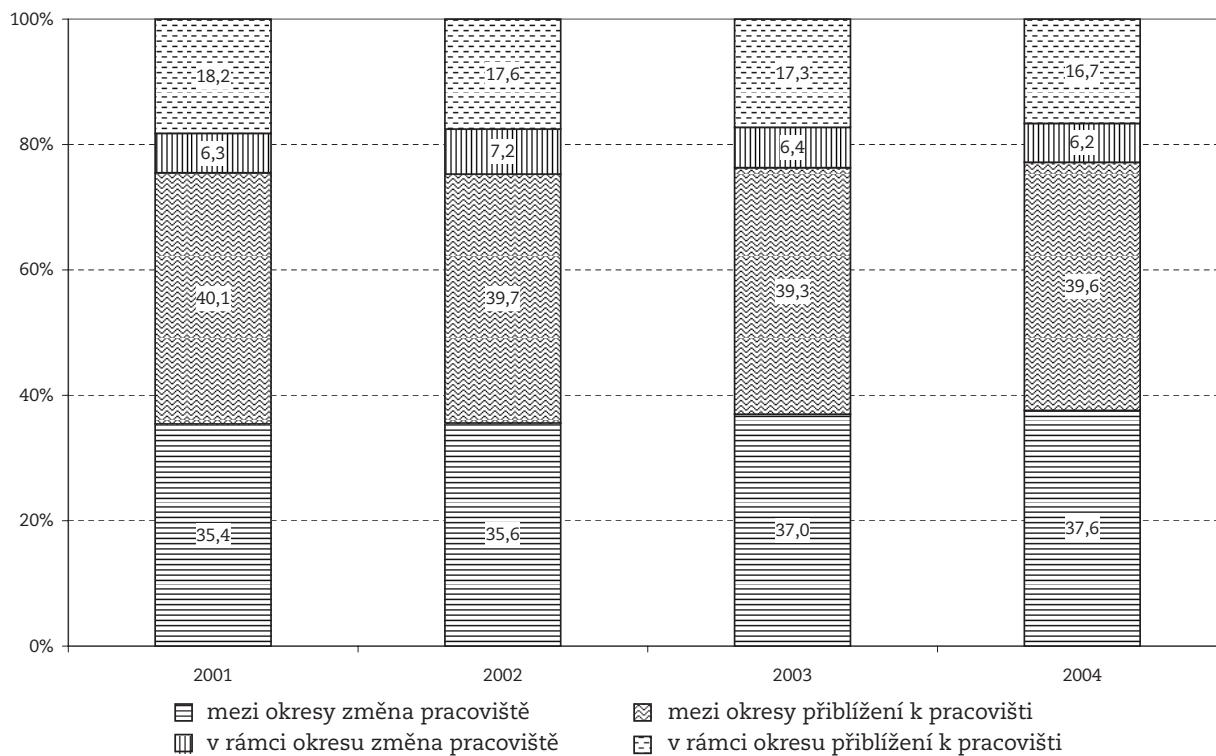
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

Z grafu 4 je zřejmé, že v jednotlivých letech nedocházelo k žádným podstatnějším výkyvům v počtu stěhování ani z hlediska důvodů ani z hlediska cílové destinace. Lze pouze říci, že v uvedeném období mírně rostl relativní počet stěhování mezi okresy z důvodu „změna pracoviště“ a naopak mírně klesal relativní podíl stěhování v rámci okresu z důvodu „přiblížení k pracovišti“.

Graf 5 uvádí strukturu pracovní emigrace (vystěhování) z pracovních důvodů za období 2001–2004 podle nejvyššího dosaženého vzdělání migrujících osob. Z porovnání této struktury podle místa cílové destinace (v rámci okresu nebo mimo okres) je zřejmé, že osoby se základním a středním vzděláním bez maturity (včetně vyučených) se relativně častěji stěhovaly z pracovních důvodů v rámci daného okresu, zatímco osoby s vysokoškolským vzděláním se naopak relativně častěji stěhovaly z pracovních důvodů mezi okresy. Podíl osob s vysokoškolským vzděláním stěhujících se z pracovních důvodů se může na první pohled zdát relativně nízký. Je tomu tak z toho důvodu, že uvedené grafy nezohledňují skutečné zastoupení osob s danou úrovní dosaženého vzdělání v populaci. Jestliže v úhrnu za období 2001–2004 realizovalo stěhování z pracovních důvodů 34,7 % středoškoláků s maturitou a „pouze“ 26,3 %

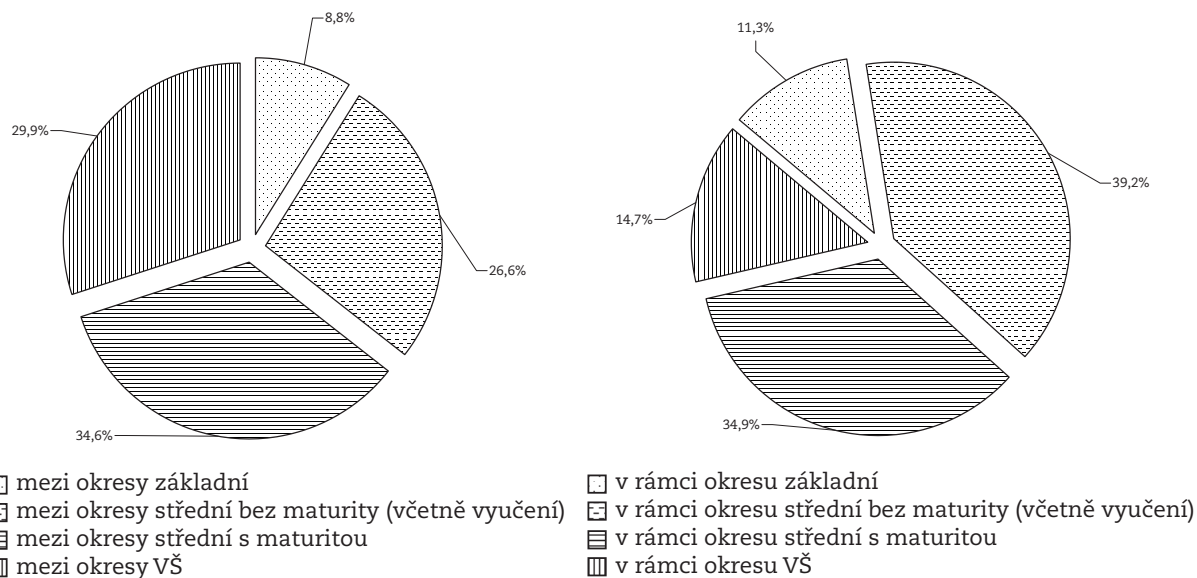
³⁵ Ačkoliv ne ve všech jednotlivých případech musí nutně stěhování mezi okresy znamenat stěhování na delší vzdálenost a „vnitrookresní“ stěhování naopak stěhování na krátkou vzdálenost. Lze si samozřejmě představit i případy, kdy se jednotlivec nebo domácnost žijící na hranici okresu přestěhuje do sousedního okresu a jedná se o přesun na kratší vzdálenost než v případě, kdy by se přestěhoval v rámci okresu svého stávajícího bydliště. Bohužel data ČSÚ, která máme k dispozici, neobsahují informaci o vzdálenosti, na kterou se domácnost stěhuje, pouze skutečnost, zda se jednalo o stěhování v rámci okresu nebo do jiného okresu a dále některé charakteristiky stěhujících se osob (věk, vzdělání, rodinný stav, pohlaví a důvod stěhování).

Graf 4: Relativní počty vystěhovalých z pracovních důvodů podle důvodu stěhování a destinace za jednotlivé roky 2001–2004



Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

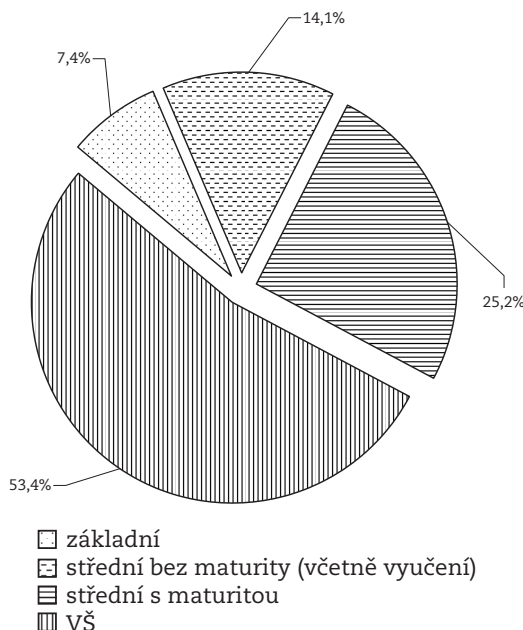
Graf 5: Podíly vystěhovalých z pracovních důvodů podle vzdělání a destinace za období 2001–2004



Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

osob s vysokoškolským vzděláním, je třeba vzít v úvahu skutečnost, že osoby s vysokoškolským vzděláním jsou v české populaci zastoupeny méně než osoby se vzděláním středoškolským (9,4 % oproti 26,3 % podle výsledků SLDB 2001). Graf 6 proto uvádí přepočtené podíly osob stěhujících se z pracovních důvodů za období 2001–2004 při zohlednění vzdělanostní struktury populace v ČR.³⁶ Obecně lze říci, že s rostoucí úrovní dosaženého vzdělání roste i podíl osob stěhujících se z důvodu změny pracoviště nebo přiblížení k pracovišti. Z hlediska vývoje v čase mezi roky 2001 a 2004 lze říci, že se mezi osobami stěhujícími se z pracovních důvodů mírně zvyšoval podíl osob s vysokoškolským vzděláním.

Graf 6: Vážené podíly vystěhovalých z pracovních důvodů podle vzdělání za období 2001–2004



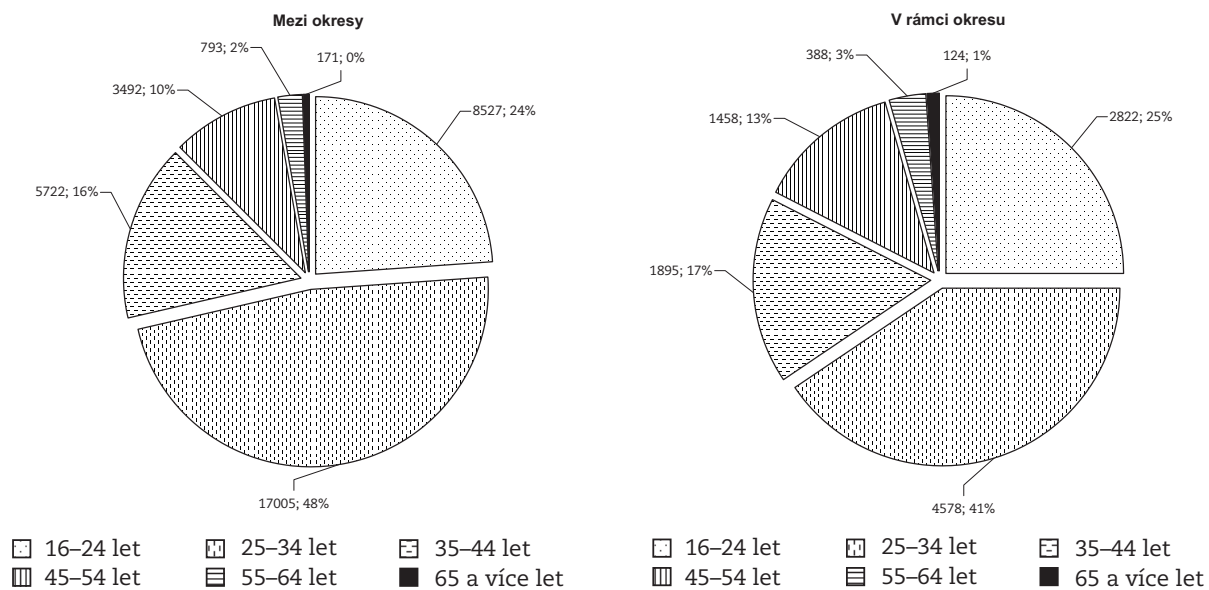
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

V grafu 7 jsou uvedeny počty a podíly osob, které se v letech 2001–2004 vystěhovaly z pracovních důvodů, v členění podle věku a destinace. Z grafu je zřejmé, že mezi okresy se ve větší míře stěhovali lidé ve věku 25–34 let, zatímco lidé ve věku nad 35 let se relativně častěji stěhovali v rámci okresu svého původního trvalého bydliště. Podobně jako v případě členění podle úrovně dosaženého vzdělání i v tomto případě je žádoucí zohlednit skutečné zastoupení osob v jednotlivých věkových kategoriích v populaci. Graf 8 proto zobrazuje vážené relativní podíly vystěhovalých z pracovních důvodů podle věkových kategorií bez rozlišení cílové destinace (v rámci okresu nebo mimo okres), kde vahami bylo zastoupení osob v daných věkových kategoriích v populaci. V tomto případě se převážením výsledky prakticky nezměnily, i nadále platí, že relativně nejčastěji se z pracovních důvodů stěhovali lidé z věkové kategorie 25–34 let a dále lidé ve věku 16–24 let.

V grafu 9 jsou uvedeny podíly osob, které se v období 2001–2004 vystěhovaly z pracovních důvodů, v členění podle pohlaví. Z grafů je zřejmé, že z pracovních důvodů se stěhovali v podstatně větší míře

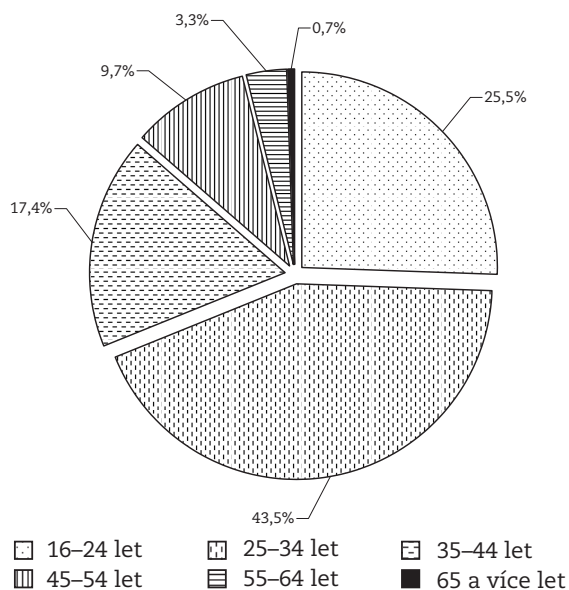
³⁶ Váhy byly konstruovány následujícím způsobem: nejdříve byl pro každou kategorii vzdělání vypočten poměr mezi relativním podílem osob s danou úrovní dosaženého vzdělání, které se ve sledovaném období stěhovaly z pracovních důvodů, k relativnímu zastoupení osob s touto úrovní dosaženého vzdělání v populaci ČR (podle SLDB 2001). Následně byl vypočten součet těchto poměrů a vážené podíly byly určeny jako podíl poměrů pro jednotlivé kategorie z celkového součtu. Názornější bude vysvětlení na konkrétním příkladě: podíl osob se základním vzděláním na celkovém počtu stěhujících se osob činil 8,8 %, zastoupení osob se základním vzděláním v populaci ČR pak 24,3 %. Nejprve byla tedy určena hodnota podílu $8,8 / 24,3 = 0,363$. Tato hodnota udává, do jaké míry odpovídal počet osob stěhujících se z pracovních důvodů jejich zastoupení v populaci ČR. Jedná se o jakousi míru podprezentace nebo naopak nadprezentace dané kategorie mezi stěhujícími se lidmi. Z výše uvedených hodnoty je zřejmé, že osoby se základním vzděláním se stěhovaly méně, než by odpovídalo jejich zastoupení v populaci. Výše uvedeným postupem byla určena hodnota podílu pro všechny kategorie vzdělání a vypočten součet hodnot těchto podílů. Přepočtené hodnoty uvedené v grafu 6 byly získány jako poměr mezi hodnotami podílů pro jednotlivé kategorie a hodnotou součtu těchto podílů.

Graf 7: Absolutní počty a relativní podíly vystěhovalých z pracovních důvodů podle věkových kategorií a destinace za období 2001–2004



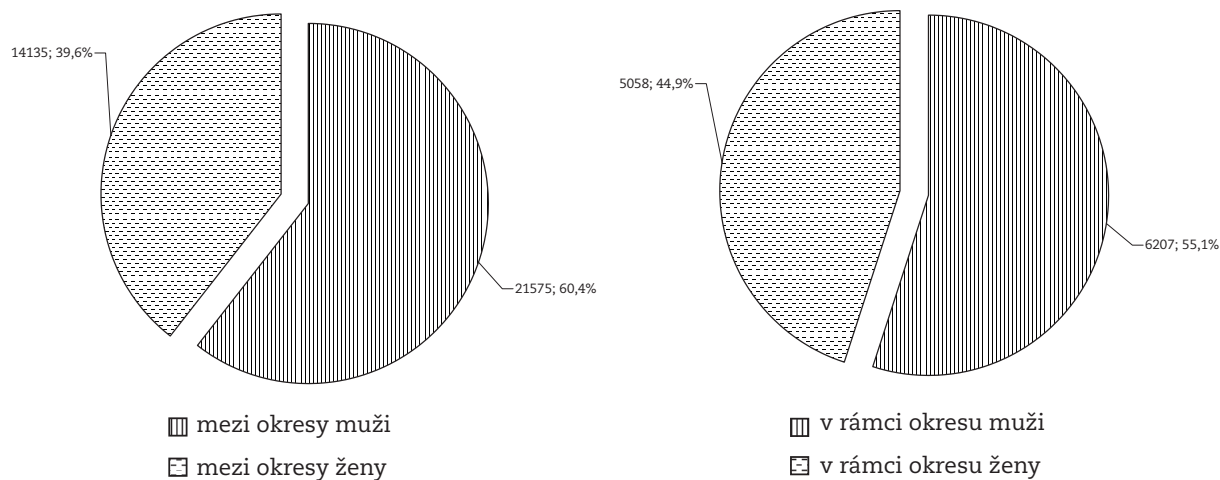
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

Graf 8: Vážené podíly vystěhovalých z pracovních důvodů podle věkových kategorií za období 2001 – 2004



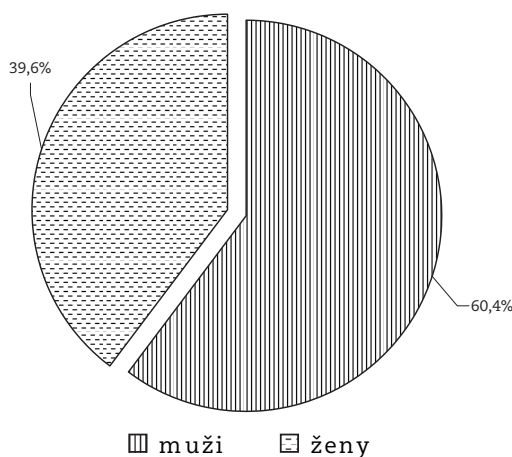
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

Graf 9: Absolutní počty a relativní podíly vystěhovalých z pracovních důvodů podle pohlaví a destinace za období 2001 – 2004



Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

Graf 10: Vážené podíly vystěhovalých z pracovních důvodů podle pohlaví za období 2001 – 2004

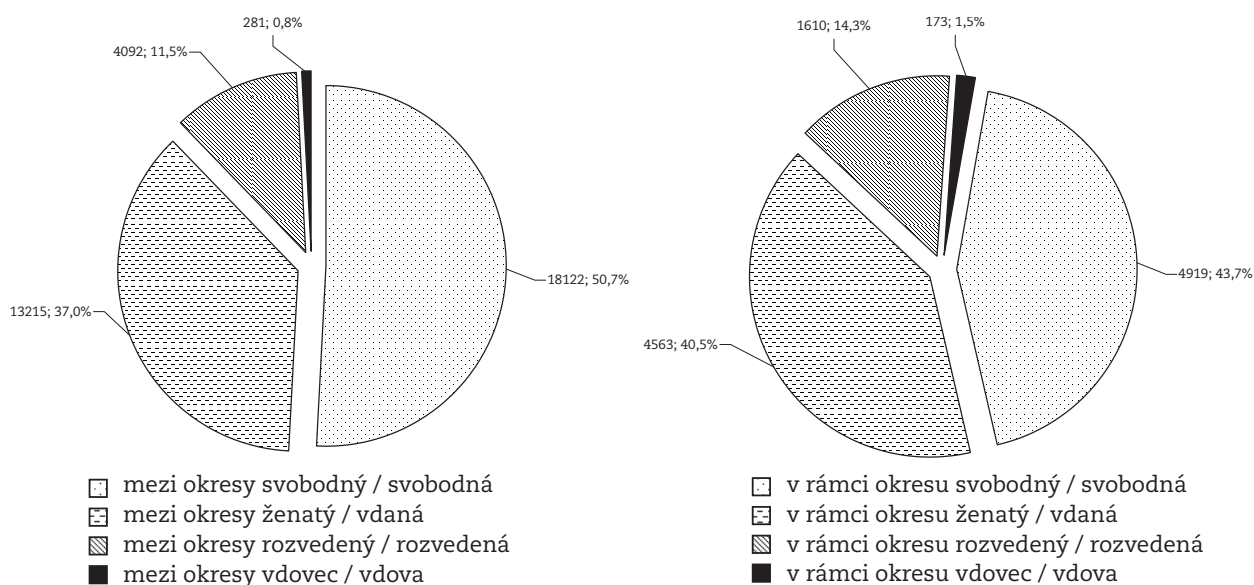


Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

muži než ženy, a to jak v rámci okresů, tak mezi okresy ČR. Podíl žen, které se stěhovaly z pracovních důvodů, je vyšší v případě stěhování v rámci okresu (tj. zřejmě na kratší vzdálenost) než v případě stěhování mezi okresy (tj. zřejmě na delší vzdálenost). Pokud uvažujeme vážené zastoupení mužů a žen mezi osobami, které se stěhovaly ať už v rámci okresu nebo mimo okres, pak opět absolutní většina stěhování za prací byla realizována muži (viz graf 10). Z hlediska vývoje mezi roky 2001 a 2004 lze říci, že podíl stěhování realizovaných ženami se mírně zvyšuje (z 40,2 % na 41,8 %) na úkor stěhování realizovaných muži (mírný pokles z 59,8 % v roce 2001 na 58,2 % v roce 2004).

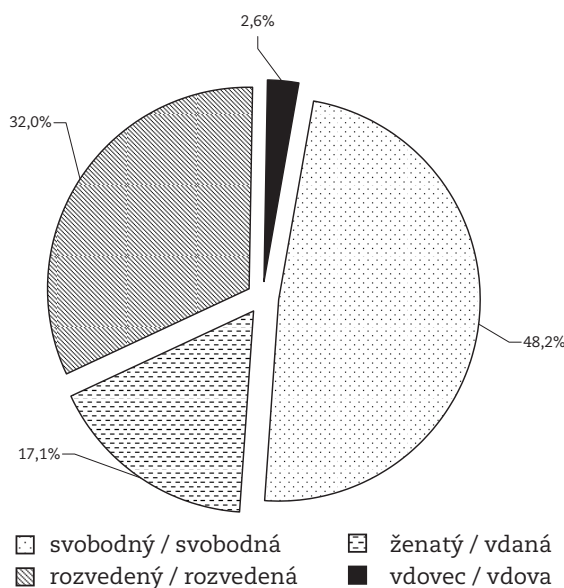
Graf 11 uvádí podíly vystěhovalých podle rodinného stavu respondenta v členění na stěhování realizovaná v rámci okresu původního trvalého bydliště a stěhování realizovaná mimo okres původního trvalého bydliště. Z grafu je zřejmé, že svobodní lidé se relativně častěji stěhují z pracovních důvodů mezi okresy (50,7 % v porovnání s necelými 44 % v rámci okresu) a rozvedení lidé se častěji stěhují v rámci okresu svého původního trvalého bydliště. Graf 12 uvádí vážené podíly vystěhovalých podle rodinného stavu respondenta v období 2001–2004. Podle vážených hodnot se na stěhování z pracovních důvodů (bez ohledu na místo nového bydliště) zhruba ze 48 % podíleli svobodní lidé, ze 32 % rozvedení, ze 17 % ženatí/vdané a z necelých 3 % vdovci/vdovy. Z hlediska vývoje v čase mezi roky 2001 a 2004

Graf 11: Podíly vystěhovaných z pracovních důvodů podle rodinného stavu a destinace za období 2001 – 2004



Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

Graf 12: Vážené podíly vystěhovaných z pracovních důvodů podle rodinného stavu za období 2001 – 2004

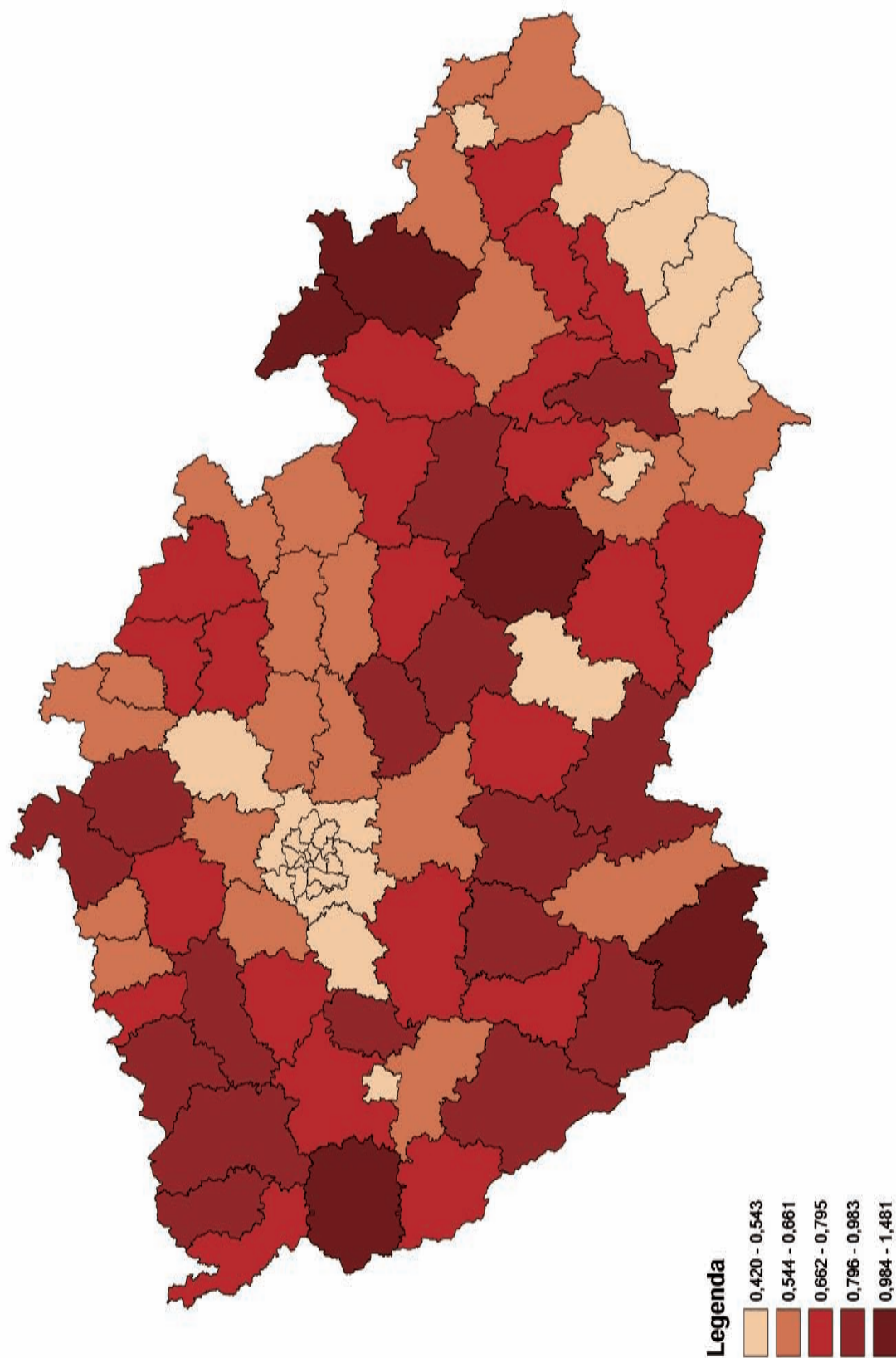


Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

nedošlo k žádnému významnějšímu posunu z hlediska podílu vystěhovaných lidí z pracovních důvodů podle rodinného stavu.

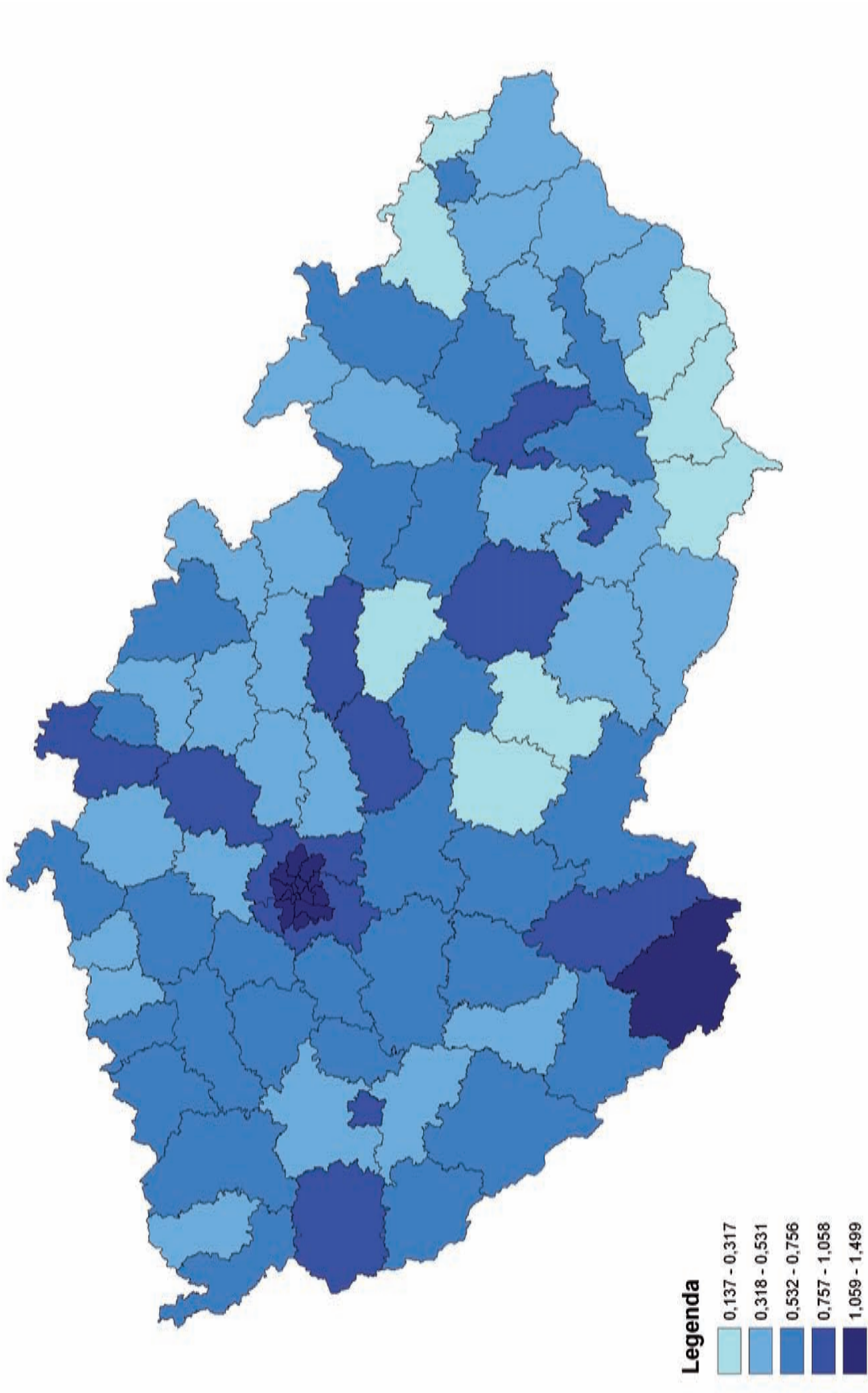
Mapka 1 uvádí míru vnitřní emigrace z pracovních důvodů pro okresy ČR, která byla zjištěna jako podíl celkového úhrnu vystěhovaných z pracovních důvodů za období 2001–2004 a počtu obyvatel v produktivním věku (15–64 let) k 1.3. 2001. Počet obyvatel v produktivním věku namísto celkového počtu obyvatel byl zvolen proto, že uvažujeme vnitřní migraci z pracovních důvodů, proto nelze očekávat, že z pracovních důvodů by se stěhovali lidé, kteří nejsou ekonomicky aktivní. Nicméně oba ukazatele (počet obyvatel okresu v produktivním věku a celkový počet obyvatel) spolu významně korelují. Z mapky je zřejmé, že nejnižší míru vnitřní emigrace z pracovních důvodů vykazují okresy Plzeň – město, Brno

Mapka 1: Míra vnitřní emigrace z pracovních důvodů (%)



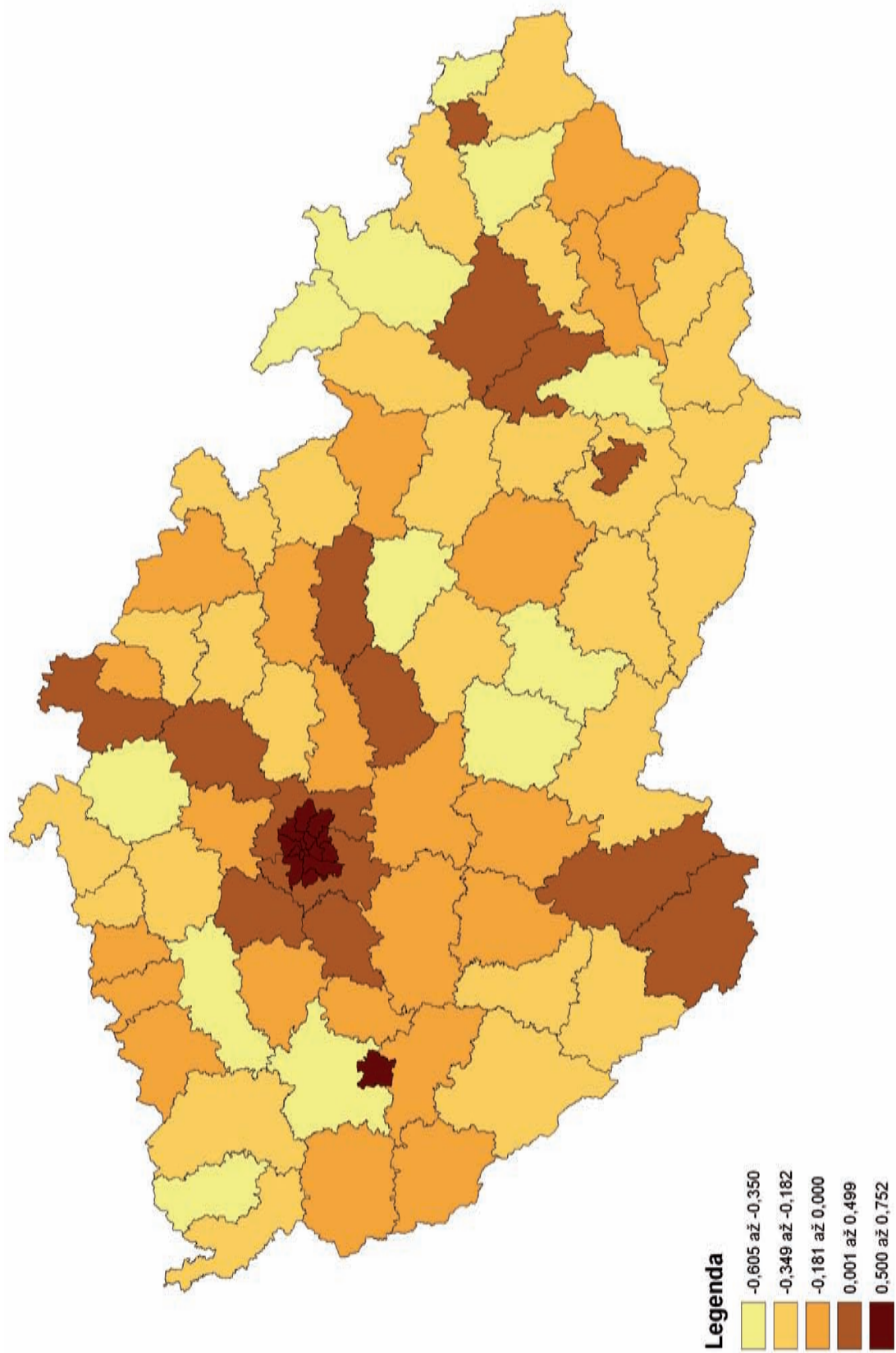
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

Mapka 2: Míra vnitřní imigrace z pracovních důvodů (%)



Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

Mapka 3: Saldo vnitřní migrace (přistěhovalí – vystěhovalí z pracovních důvodů za období 2001 – 2004) k počtu obyvatel v produktivním věku (%)



Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

– město, Praha – východ, Ostrava – město a Hlavní město Praha. Naopak nejvyšší je míra vnitřní emigrace z pracovních důvodů v okresech Český Krumlov, Bruntál, Tachov, Žďár nad Sázavou a Jeseník.

Mapka 2 zobrazuje okresy ČR podle míry vnitřní imigrace z pracovních důvodů, která byla zjištěna jako podíl celkového úhrnu přistěhovalých z pracovních důvodů za období 2001–2004 a počtu obyvatel v produktivním věku (15–64 let) k 1.3. 2001. Nejnižší míru vnitřní imigrace z pracovních důvodů vykazují okresy Jihlava, Pelhřimov, Karviná, Uherské Hradiště a Hodonín, naopak nejvyšší míru vnitřní imigrace z pracovních důvodů pak okresy Český Krumlov, Hlavní město Praha, Plzeň – město, České Budějovice a Praha – západ.

Mapka 3 znázorňuje relativní saldo vnitřní migrace z pracovních důvodů v jednotlivých okresech ČR. Relativní saldo bylo zjištěno jako rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých z pracovních důvodů z daného okresu za období 2001–2004 k počtu obyvatel v produktivním věku (podle stavu k 1.3. 2001). Nejnížší relativní saldo (resp. nejvyšší záporné saldo) vykazují okresy Bruntál, Jeseník, Pelhřimov, Chrudim a Karviná. Naopak nejvyšší relativní saldo (pozitivní) Hlavní město Praha, Plzeň – město, Brno – město, Praha – západ a České Budějovice.

Poněkud překvapivě se z uvedeného srovnání ukazuje, že okres Český Krumlov vykazuje jak nejvyšší míru emigrace z pracovních důvodů, tak nejvyšší míru imigrace z pracovních důvodů. V absolutním počtu vystěhovalých z pracovních důvodů v úhrnu za období 2001–2004 přitom okres Český Krumlov nijak zvláště nevyniká, je až na 22. místě v porovnání s ostatními okresy, obdobně z hlediska absolutního počtu přistěhovalých z pracovních důvodů v úhrnu za období 2001–2004 je na 15. místě mezi okresy ČR seřazenými sestupně podle počtu vystěhovalých z pracovních důvodů za období 2001–2004. V hodnotách relativních ukazatelů vnitřní emigrace a imigrace z pracovních důvodů je však jednoznačně na prvním místě. Důvodem je v porovnání s ostatními okresy velmi nízký počet obyvatel v produktivním věku (15–64 let), který je v okrese Český Krumlov jeden z nejnižších (podle výsledků SLDB 2001 je okres Český Krumlov v pořadí sedmým okresem s nejnižším počtem obyvatel v produktivním věku).

Neoklasická ekonomická teorie zjednodušeně říká, že lidé se stěhují za prací relativně nejvíce tam, kde mohou maximalizovat očekávaný budoucí užitek z takového stěhování, tj. zejména do okresů, kde je relativně vysoká průměrná mzda. Prostřednictvím jednoduché korelace jsme se pokusili ověřit, zda výše uvedené tvrzení platí i v ČR, tj. zda existuje pozitivní korelace mezi mírou vnitřní imigrace z pracovních důvodů a průměrnou mzdou zaměstnanců, negativní korelace mezi mírou vnitřní emigrace z pracovních důvodů a průměrnou mzdou zaměstnanců a konečně pozitivní korelace mezi relativním saldem vnitřní migrace z pracovních důvodů a průměrnou mzdou. Zjišťována byla rovněž statistická závislost mezi podílem vlastnického bydlení a mírou vnitřní emigrace. Průměrná mzda zaměstnanců odpovídá průměrné měsíční mzdě za rok 2004 zjištěné ČSÚ podnikovou metodou.

Podářilo se prokázat, že míra vnitřní emigrace z pracovních důvodů je významně negativně korelována s výší průměrné mzdy zaměstnanců, a to i při zohlednění vlivu podílu vlastnického bydlení v okrese (hodnota parciálního korelačního koeficientu $-0,549$, hladina významnosti $0,000$), tzn. čím vyšší průměrná mzda v okrese, tím nižší míra vnitřní emigrace (relativní počet vystěhovalých). Významná se ukázala být i závislost mezi mírou vnitřní emigrace z pracovních důvodů a podílem vlastnického bydlení v okrese při kontrole vlivu výše průměrné mzdy. Hodnota parciálního korelačního koeficientu v tomto případě byla záporná (činila $-0,275$, hladina významnosti $0,016$), což značí, že čím vyšší podíl vlastnického bydlení v okrese, tím nižší míra vnitřní emigrace z pracovních důvodů (počet vystěhovalých). Míra vnitřní imigrace z pracovních důvodů je významně pozitivně korelována s výší průměrné mzdy zaměstnanců, a to i při kontrole vlivu podílu vlastnického bydlení v okrese (hodnota parciálního korelačního koeficientu $0,386$, hladina významnosti $0,001$), tj. v průměru platí, že čím vyšší je průměrná mzda v okrese, tím vyšší je míra vnitřní imigrace (relativní počet přistěhovalých).

Ze statistického hlediska nejsilnější se však ukázala být pozitivní závislost mezi relativním saldem vnitřní migrace z pracovních důvodů a průměrnou mzdou zaměstnanců (hodnota parciálního korelačního koeficientu činila $0,735$; koeficient byl významný na hladině významnosti $0,000$), a to i při kontrole vlivu podílu vlastnického bydlení v okrese. Z uvedených hodnot vyplývá, že čím vyšší je průměrná mzda zaměstnanců v regionu, tím vyšší je relativní saldo vnitřní migrace (rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých z pracovních důvodů k počtu obyvatel v produktivním věku).